

Rosa Luxemburg (1894)

Hur uppkom förstamajfirandet?

Den befriande idén att skapa en proletär högtidsdag som medel att uppnå åttatimmarsdagen uppkom för första gången i Australien. Arbetarna där beslöt redan år 1856 att organisera en dags total arbetsnedläggelse, med möten och förlustelser, som demonstration för åttatimmarsdagen. Datum för denna högtid bestämdes till den 21 april. Till en början avsåg de australiensiska arbetarna detta som en engångsdemonstration. Redan denna första högtidsdag gjorde emellertid ett så starkt intryck på arbetarmassorna i Australien och hade så uppmuntrande och agitatoriska verkningar, att man beslöt att upprepa den vart år.

Och vad skulle väl kunna ingjuta mera mod eller starkare tro hos arbetarmassorna än en fullständig arbetsnedläggelse på helt frivillig väg? Vad skulle kunna ge dessa fabrikers och verkstadens eviga slavar en bättre uppmuntran än en mönstring av de egna trupperna? Därför blev också tanken på en proletär högtidsdag snart accepterad och spred sig från Australien till andra länder, tills den erövrade hela den proletära världen.

De första som följde de australiensiska arbetarnas exempel var amerikanerna. År 1886 proklamerade de första maj som den allmänna arbetsnedläggelsens dag. Den dagen lämnade 200 000 sitt arbete och krävde att åttatimmarsdagen skulle införas. Efter detta förhindrades arbetarna under flera år genom regeringens förföljelser¹ från att upprepa manifestationen. År 1888 förnyade de dock sitt beslut och proklamerade den första maj år 1890 till nästa högtidsdag.

Under tiden hade den europeiska arbetarrörelsen utvecklats och blivit alltmer livaktig. Sitt monumentala uttryck fick denna rörelse i den internationella arbetarkongressen år 1889. På denna kongress, som samlade 400 delegater, beslöt man att i första hand kräva åtta timmars arbetsdag, varpå de franska fackföreningarnas delegat, arbetaren Lavigne från Bordeaux, föreslog, att man skulle ge uttryck åt detta krav genom en allmän arbetarhelgdag. Eftersom delegaten för de amerikanska arbetarna hänvisade till sina kamraters beslut att fira en sådan helgdag den första maj år 1890, fastslog kongressen detta datum som allmän arbetarhelgdag.

Egentligen avsåg arbetarna även i detta fall, liksom trettio år tidigare i Australien, en enstaka manifestation. Kongressen beslöt, att arbetarna i alla länder skulle demonstrera för sitt krav på åttatimmarsdag *den 1 maj år 1890*. Det var aldrig något tal om att man skulle upprepa demonstrationen under kommande år. Det var naturligtvis omöjligt att förutse, vilket strålande resultat denna tanke skulle komma att få, och hur snabbt den skulle vinna resonans hos arbetarklassen. Det räckte emellertid med att fira första maj en gång, år 1890, för att alla skulle förstå och känna, att majfirandet måste bli en årlig och ständig institution...

Den första maj förkunnar åttatimmarsdagens paroll. Men inte heller när man uppnått detta mål slutar man fira dagen. Så länge arbetarnas kamp mot bourgeoisie och regering varar, så länge det finns krav kvar, som måste uppfyllas, kommer förstamajfirandet att årligen ge uttryck åt dessa krav. Men även när bättre tider grytt och arbetarklassen i hela världen nått sin befrielse, även då kommer mänskligheten helt säkert att fira första maj, till minnet av utkämpade strider och överständna lidanden.

"Sprawa robotnicza" (Arbetarsaken), Paris i februari 1894.

¹ Strejken för åttatimmarsdagen fortsatte även efter första maj. I en rad städer – framför allt Chicago – kom det till sammanstötningar med polisen. Den fjärde maj organiserade Chicagos arbetare en protestdemonstration, vid vilken provokatörer kastade bomber på en polispatrull. Strejkrörelsens ledare häktades, och fyra av dem – Spiess, Fischer, Parson och Engel – dömdes till döden och hängdes utan några bevis för att de anstiftat attentatet. Sju år efter avrättningen tillstod amerikanska regeringsmyndigheter, att det förelegat "ett juridiskt misstag".